

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਸ਼ਹਾਦਤ

ਸ਼ਹੀਦੀ ਸਾਕਾ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ।

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ

ਕ੍ਰਾਂਤਿਕਾਰੀ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਚੈਰਿਟੇਬਲ ਟ੍ਰਸਟ, ਚੰਡੀਗੜ

ਲੇਖਕ-ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ Ph. : (0172-2696891), 09988160484

Download free

ਸਾਜਿਸ਼ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ

ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਣ ਦਾ ਇਕ ਖਾਸ ਯੋਜਨਾਬਧ ਤਰੀਕਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਰਾਜ਼ ਕੋਈ ਨਾ ਜਾਣ ਸਕੇ। ਬਲਕਿ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਪੱਖ ਕਿਸੀ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧੀ ਮੰਨਣ ਲੱਗ ਜਾਏ। ਦੂਸਰੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਅਰੋਪਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਪਰਾਧੀ ਸਾਬਿਤ ਕਰ ਦੇਣਾ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਪੀੜਿਤ ਪੱਖ ਗੁਮਰਾਹ ਹੋ ਜਾਏ ਅਤੇ ਅਸਲੀ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਨਾ ਪਕੜ ਕੇ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਜਾਂ ਭੁੱਲ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਮੰਨਣ ਲੱਗ ਜਾਏ।

ਸ਼ਹੀਦ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ

ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਲਗਾਤਾਰ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਮਿਲਣ ਤੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਦਰਸ਼ ਤੇ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਨਾਲ ਡਟਿਆ ਹੋਇਆ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦੀ ਆਹੂਤੀ ਦੇ ਦੇਵੇ ਜਾਂ ਕੁਰਬਾਨ ਹੋ ਜਾਵੇ ਪਰ ਆਪਣੀ ਧਾਰਣਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰੀਵਰਤਨ ਨਾਂ ਲਿਆਵੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਲਿਦਾਨੀ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ "ਸ਼ਹੀਦ" ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਦੂਸਰੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੁਆਰਾ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਇਕ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਦਰਸ਼ਵਾਦੀ ਮਾਰਗ ਨੂੰ ਤਿਆਗਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਾਂ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਸ਼ਹੀਦ ਕਹਿਲਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੰਗ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਸੈਨਿਕ ਯੋਧਿਆਂ ਤੇ ਵੀ ਇਹੀ ਸਿਧਾਂਤ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਵਿਰੋਧੀ ਪੱਖ ਦੇ ਸੈਨਿਕ ਅਸ਼ਤਰ-ਸ਼ਸਤਰ ਸੁੱਟਣ ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਭੱਜਣ ਦਾ ਪੂਰਾ ਮੌਕਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਦੋਸ਼ ਭਗਤ ਸੈਨਿਕ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਦੋਸ਼ ਦੇ ਕੰਮ ਆਉਣਾ ਹੀ ਆਪਣਾ ਉਦੇਸ਼ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਭਾਵ ਜਿੱਤ ਜਾਂ ਮੌਤ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੀ ਉਸਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦੇਂਦੀ ਹੈ।

ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੇ ਕਾਰਣ

1. ਗੁਰੂਦੀ ਗੋਲਕ (ਦਸਵੰਦ) ਦੀ ਮਾਇਆ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਿਤ (ਪ੍ਰਾਣ ਰਖਿਆ) ਲਈ ਵਰਤਣ ਤੋਂ ਇੰਨਕਾਰ ਕਰਨਾ।
2. ਗੁਰੂਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਰਚਨਾਵਾਂ (ਬਾਣੀ) ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਪਰਿਵਰਤਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇੰਨਕਾਰ ਕਰਨਾ।
3. ਇਸਲਾਮ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਇੰਨਕਾਰ ਕਰਨਾ।

ਸ਼ਹੀਦੀ - ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ

ਮੁਗਲ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹ (ਸਮਰਾਟ) ਅਕਬਰ ਆਪਣੇ ਅੰਤਿਮ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਪੋਤਰੇ ਖੁਸਰੋ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਆਪਣਾ ਪੁੱਤਰ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦਾ ਸਲੀਮ (ਜਹਾਂਗੀਰ) ਜੋਕਿ ਬਹੁਮ ਸ਼ਰਾਬੀ ਸੀ ਉਹ ਵੀ ਹਰ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਸਿੰਘਾਸਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਇਕ ਭਰੋਸੇਯੋਗ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੈਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸ਼ੇਖ ਫਰੀਦ ਬੁਖਾਰੀ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਬਗਾਵਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਇਸ ਬਗਾਵਤ ਵਿਚ ਉਸਨੂੰ ਹਾਰ ਦਾ ਮੁੰਹ ਦੇਖਣਾ ਪਿਆ। ਇਸ ਲਈ ਉਸਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹਥਿਆਰ ਸੁੱਟ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆਤਮ ਸਮਰਪਣ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਦੂਜਾ ਰਸਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਆਪਣੀ ਇਸ ਵੱਡੀ ਭੁਲ ਕਾਰਣ ਉਸਨੂੰ ਜੇਲ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਪਿਆ। ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਉਸਦੇ ਦਿਆਲੂਪਿਤਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੂਨ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੀ ਦੁਹਾਈ ਦੇ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਉਸਦੀ ਇਸ ਵੱਡੀ ਭੁੱਲ ਤੇ ਮੁਆਫੀ ਦਿਵਾ ਦਿੱਤੀ। ਹੁਣ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੇ ਰਾਜ ਦਰਬਾਰੀਆਂ, ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਮੌਲਵੀ, ਕਾਜ਼ੀ ਆਦਿ ਨੂੰ ਪੱਖ ਵੱਲ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸਫਲਤਾ ਮਿਲੀ ਕਿਉਂਕਿ ਕੁਛ ਕੱਟੜ ਪੰਥੀ ਲੋਕ ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਸਨ। ਤਦ ਉਸਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪਾਤਰ ਜਰਨੈਲ ਸ਼ੇਖ ਫਰੀਦ ਬੁਖਾਰੀ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਸਲਾਹ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ, “ਕੇਵਲ ਸੈਨਿਕ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਹੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਬਣੇਗੀ ਜਨਤਾ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਰਸੂਖ ਵੀ ਉਤਪੰਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।” ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੇ ਇਸ ਕੰਮ ਦੇ ਲਈ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੀ ਮੁਲਾਕਾਤ, ਆਪਣੇ ਪੀਰ ਮੁਰਸ਼ਦ ਸ਼ੇਖ ਅਹਿਮਦ ਸਰਹਿੰਦੀ ਨਾਲ ਕਰਵਾਈ। ਸ਼ੇਖ ਅਹਿਮਦ ਸਰਹਿੰਦੀ ਨੂੰ ਸ਼ੇਖ ਮਜ਼ਹਦ ਅਲਿਫ ਸਾਨੀ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਵੀ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ੇਖ ਅਹਿਮਦ ਸਰਹਿੰਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਐਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਤਲਾਸ਼

ਵਿਚ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮੇਂ ਦਾ ਪੂਰਾ-ਪੂਰਾ ਲਾਭ ਉਠਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸ਼ੇਖ ਫਰੀਦ ਬੁਖਾਰੀ ਵਰਗੇ ਸੰਪਰਦਾਇਕ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੇ ਸ਼ੇਖ ਅਹਿਮਦ ਸਰਹਿੰਦੀ ਨਾਲ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੀ ਇੱਕ ਗੁਪਤ ਸੰਧੀ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ। ਜਿਸਦੇ ਅੰਤਰਗਤ ਉਹ ਫਕੀਰੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਪ੍ਰਜਾ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੂੰ ਸਿੰਘਾਸਨ ਦਿਲਵਾਉਣਗੇ। ਜਿਸ ਦੇ ਬਦਲੇ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਦੇ ਲਈ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਤਾਕਤ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਨਾ ਹੋਏਗਾ।

ਉਧਰ ਜਹਾਂਗੀਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੀਮਤ ਤੇ ਰਾਜ-ਸਿੰਘਾਸਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਚੁੰਨਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਸੰਧੀ ਨੂੰ ਦੋਨਾਂ ਪੱਖਾਂ ਨੇ ਸਵਿਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਸ਼ੇਖ ਫਰੀਦ ਬੁਖਾਰੀ ਦੇ ਵਾਂਗ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੇ ਵੀ ਸ਼ੇਖ ਅਹਿਮਦ ਸਰਹਿੰਦੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪੀਰ ਮੰਨ ਲਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹਨਾਂ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੂੰ, ਤਖੱਤ ਦਿਲਵਾਉਣ ਦੀ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਆਪਣੇ ਉਪਰ ਲੈ ਲਈ। ਇਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਜਦੋਂ ਜਹਾਂਗੀਰ ਤੇ ਪੱਕਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸ਼ੇਖ ਅਹਿਮਦ ਸਰਹਿੰਦੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੀਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਅਕਬਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦੇ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਇਲਾਨ ਕਰ ਦੇਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦਾ ਸਿੰਘਾਸਣ ਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸਮਾਂ ਆਉਣ ਤੇ ਖੁਸਰੋ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਉਸਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਤੇ ਅਕਬਰ ਵੀ ਦਬਾਅ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦਾ ਰਾਜਤਿਲਕ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਅਕਬਰ ਦੀ ਮੌਤ ਦੇ ਬਾਅਦ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੇ ਸ਼ੇਖ ਅਹਿਮਦ ਸਰਹਿੰਦੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਨਮਾਨ ਦੇਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਸਲਾਹ ਹੀ ਹੁਕਮ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਜਹਾਂਗੀਰ ਇਕ ਕਠਪੁਤਲੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸ਼ੇਖ ਅਹਿਮਦ ਸਰਹਿੰਦੀ ਬੇਤਾਜ਼ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਣ ਗਿਆ। ਦੂਸਰੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਫੈਸਲੇ ਸ਼ੇਖ ਅਹਿਮਦ ਸਰਹਿੰਦੀ ਦੇ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਜਦੋਂ ਕਿ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਕੇਵਲ ਐਸ਼ ਪ੍ਰਸਤੀ ਦੇ

ਕਾਰਣ ਸ਼ਰਾਬ ਵਿਚ ਡੁੱਬਿਆ ਰਹਿੰਦਾ। ਅਜੇਹੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦਾ ਖੁਸਰੋ ਨੇ ਤਖੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਵਿਰੁੱਧ ਬਗਾਵਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਬਗਾਵਤ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਜਰਨੈਲ ਸ਼ੇਖ ਫਰੀਦ ਬੁਖਾਰੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਲੈ ਲਿਆ ਅਤੇ ਸੈਨਿਕ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਖੁਸਰੋ ਨੂੰ ਖਦੇੜ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕਾਬੁਲ ਦੇ ਵੱਲ ਭੱਜਦੇ ਹੋਏ ਖੁਸਰੋ ਨੂੰ ਚਨਾਬ ਨਦੀ ਪਾਰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਪਕੜ ਲਿਆ ਅਤੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੇ ਲਾਹੌਰ ਪਹੁੰਚਣ ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਸ਼ੇਖ ਅਹਿਮਦ ਸਰਹਿੰਦੀ ਨੇ ਖੁਸਰੋ ਦੀ ਇਸ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਨਜਾਇਜ਼ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਉਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ। ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸਨੇ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟ ਜਾਪ ਰਹੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਯੁਕਤੀ ਨਾਲ ਖਤਮ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਬਣਾਇਆ। ਗੁਰੂ ਦੇਵ ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਖੁਸਰੋ ਬਗਾਵਤ ਕਾਂਡ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਦੋਸ਼ੀ ਅਰੋਪਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ (ਗੁਰੂ) ਅਰਜਨ ਨੇ ਖੁਸਰੋ ਦੀ ਸੇਨਾਂ ਨੂੰ ਭੋਜਨ (ਲੰਗਰ) ਆਦਿ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੇ ਕੇ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਇਸਲਾਮ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਪਖ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣਾ ਗ੍ਰੰਥ ਵੀ ਨਾਲ ਲਿਆਉਣ। ਇਸ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਜਾਰੀ ਹੋਣ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਦੇਖ-ਰੇਖ ਵਿਚ ਨਾਲ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਖੁੱਦ ਲਾਹੌਰ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਉਥੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਾਗੀ ਖੁਸਰੋ ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇਣ ਦੇ ਅਰੋਪ ਵਿਚ ਬਾਗੀ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਇਲਜ਼ਾਮਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਦੇ ਉਤਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਦੇਵ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਖੁਸਰੋ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਲੰਗਰ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਵਿਚ ਭੋਜਨ ਜ਼ਰੂਰ ਛਕਿਆ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਤਰਨ-ਤਰਨ ਸੀ। ਪਰ ਭੋਜਨ (ਲੰਗਰ) ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਦਰ ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਫਕੀਰੀ ਦਾ ਦਰ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਰਾਜੇ ਰੰਕ ਦਾ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਕਿਸੇ ਤੇ ਕੋਈ

ਵੀ ਰੋਕ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਤਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੀ ਪੈਂਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਤਾ ਸਮਰਾਟ ਅਕਬਰ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਇਸ ਦਰ ਤੇ ਆਏ ਸਨ ਅਤੇ ਭੋਜਨ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤ ਸੀ।

ਇਸ ਉਤਰ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਸਮਰਾਟ ਜਹਾਂਗੀਰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਪ੍ਰੰਤੂ ਸ਼ੇਖ ਅਹਿਮਦ ਸਰਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਇਸਲਾਮ ਦਾ ਅਪਮਾਨ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਸ ਵਿਚ ਹਜ਼ਰਤ ਮਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਤਾਰੀਫ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੇ ਗੁਰੂਦੇਵ ਨੇ ਨਾਲ ਆਏ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਕੇ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਲੈਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਤਦ ਜੋ ਹੁਕਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਉਹ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ-

ਖਾਕ ਨੂਰ ਕਰਿਦੰ ਆਲਮ ਦੁਨਿਆਇ॥

ਅਸਮਾਨ ਜਿਮੀ ਦਰਖਤ ਆਬ ਪੈਦਾਇਸ ਖੁਦਾਇ॥ (ਅੰਕ ੭੨੩)

ਇਹ ਹੁਕਮਨਾਮਾ/ਵਾਕ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਲਗਿਆ ਪ੍ਰੰਤੂ ਸ਼ੇਖ ਅਹਿਮਦ ਸਰਹਿੰਦੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਬਾਜ਼ੀ ਹਾਰਦੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਲਗੀ ਅਤੇ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਸ ਕਲਾਮ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਲਗਾ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਉਸੇ ਥਾਂ ਪੜਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੇ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਪੜ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਤੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਕੁਝ ਅੰਕ ਪਲਟਾ ਕੇ ਦੁਬਾਰਾ ਪੜਣ ਲਈ ਕਿਹਾ।

ਇਸ ਵਾਰ ਜੋ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਆਇਆ ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ-

ਅਵਲਿ ਅਲਹ ਨੂਰ ਉਪਾਇਆ ਕੁਦਰਿਤ ਦੇ ਸਭ ਬੰਦੇ॥

ਏਕ ਨੂਰ ਤੇ ਸਭ ਜਗ ਉਪਜਿਆ ਕਉਨ ਭਲੇ ਕਉਨ ਮੰਦੇ॥ (ਅੰਕ ੧੩੪੯)

ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣ ਕੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਦੁਸ਼ਟ ਜੁੰਡਲੀ ਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਹ ਕਲਾਮ ਵੀ ਇਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਜੁਬਾਨੀ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਕੋਈ ਐਸਾ ਆਦਮੀ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਵੇ ਜੋ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅਖਰਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਰਖਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਕਿ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਇਸ ਕਲਾਮ ਬਾਰੇ ਠੀਕ-ਠੀਕ ਪਤਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

ਜਦੋਂ ਇਕ ਗੈਰ-ਸਿੱਖ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਜੋ ਕਿ ਗੁਰਮੁੱਖੀ ਪੜ੍ਹਣਾ ਜਾਣਦਾ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਗੁਰਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚੋਂ ਪਾਠ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਗੁਰਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਆਇਆ-

ਬਿਸਰ ਗਈ ਸਭ ਤਾਤਿ ਪਰਾਈ ਜਬ ਤੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਮੋਹਿ ਪਾਈ। (ਅੰਕ ੧੨੯੯)

ਇਸ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਫਿਰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਪ੍ਰੰਤੂ ਜੁੰਡਲੀ ਦੇ ਲੋਕ ਹਾਰ ਮੰਨਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸਨ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਠੀਕ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਇਸਲਾਮ ਦੀ ਤਾਰੀਫ ਲਿਖਣੀ ਪਏਗੀ। ਇਸ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਨਿਰਪਖਤਾ ਅਤੇ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਨਹੀਂ ਲਿਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਨਾਂ ਹੀ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਪਰਦਾਇ ਦੀ ਤਾਰੀਫ ਲਿਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਨਿਰਾਕਾਰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਹੀ ਤਾਰੀਫ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਸ਼ੇਖ ਅਹਿਮਦ ਸਰਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਸ਼ੇਖ ਫਰੀਦ ਬੁਖਾਰੀ ਜੋ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਅੱਗ ਬਬੂਲੇ ਹੋਏ ਬੈਠੇ ਸਨ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਤੌਹੀਨ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਗਾਵਤ ਦੀ ਬੁਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਾਪਲੂਸਾਂ ਦੇ ਚੰਗਲ ਵਿਚ ਫੱਸ ਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਵੀ ਗੁਰੂ ਦੇਵ ਉਤੇ ਦਬਾਅ ਪਾਉਣ ਲੱਗ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਇਸਲਾਮ ਦੀ ਤਾਰੀਫ ਜ਼ਰੂਰ ਲਿਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਗੁਰੂਜੀ ਇਸ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਅਸਮਰੱਥਾ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਸਾਫ਼ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਬਸ ਫੇਰ ਕੀ ਸੀ? ਦੁਸ਼ਟਾ ਨੂੰਮੌਕਾ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰਮਜ਼ਬੂਰ ਕੀਤਾ ਕਿ (ਗੁਰੂ) ਅਰਜਨ ਬਾਰੀ ਹੈ। ਇਹ ਆਪ ਦੀ ਹੁਕਮ ਹਦੂਲੀ ਗੁਸਤਾਖੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਮ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਗਲ ਨੂੰਮੰਨਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਉਚਿੱਤ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਗੁਰੂਜੀ ਤੇ ਇਕ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਲਗਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਹ ਆਮ ਸਿੰਧ ਦੀ ਤਰਫ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਚਾਪਲੂਸਾਂ ਨੇ ਉਸਤੋਂ ਗਲਤ ਹੁਕਮ ਦੁਆਇਆ ਹੈ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਨੇ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਮੁਰਤਜ਼ਾ ਖਾਣ ਤੋਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਗੁਰੂਜੀ ਤੋਂ ਜੁਰਮਾਣੇ ਦੀ ਰਕਮ ਵਸੂਲ ਕਰੇ। ਗੁਰੂਜੀ ਨੇ ਜੁਰਮਾਨਾ ਭਰਣ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਜੁਰਮ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਦੰਡ ਕਿਉਂ ਭਰਿਆ ਜਾਵੇ। ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਕੁੱਛ ਅਮੀਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਦੰਡ ਦੀ ਰਕਮ ਭਰਨੀ ਚਾਹੀ ਪ੍ਰੰਤੂ ਗੁਰੂਜੀ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰਮਨਾਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਗਤ ਦਾ ਧੰਨ ਨਿੱਜੀ ਕੰਮਾਂ ਤੇ ਵਰਤਣਾ ਅਪਰਾਧ ਹੈ। ਆਤਮ-ਸੁਰਖਿਆ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸੁਆਰਥ ਲਈ ਸੰਗਤ ਦੇ ਧੰਨ ਦਾ ਦੁਰਉਪਯੋਗ ਕਰਨਾ ਉਚਿੱਤ ਨਹੀਂ।

ਗੁਰੂਜੀ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਆਏ ਹੋਏ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਵਰੂਪ ਦੀ ਸੇਵਾ-ਸੰਭਾਲ ਕਰਣ ਲਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਾਪਿਸ ਚਲੇ ਜਾਣ। ਗੁਰੂਜੀ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਦੁਸ਼ਟ ਜੁੰਡਲੀ, ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਮਿਲਾਵਟ ਕਰਵਾ ਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ ਸਮਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਨਗੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਇਸਲਾਮਿਕ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਿਚ ਲੋਕ ਪ੍ਰਿਯ ਬਾਣੀ ਰੁਕਾਵਟ ਸੀ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਹ ਲੋਕ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਜਣ-ਸਾਧਾਰਣ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਅਧਿਆਤਮਕ ਗਿਆਨ ਫੈਲਾਇਆ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਪੀਰੀ-ਫਕੀਰੀ ਦੀ ਪੋਲ ਖੁਲ੍ਹ ਰਹੀ ਸੀ।

ਦੇਵਨੇਤ-ਦੁਸ਼ਟ ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਚਾਲ ਵਿਚ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋਏ; ਵੈਸੇ ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਵੀ ਕਸਰ ਨਹੀਂ ਛੱਡੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਕਿਸੇ ਨਵੇਂ ਕਾਂਡ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਗੁਰੂਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਸੁਰਖਿਅਤ ਸਥਾਨ ਤੇ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ।

ਬਹੁਤ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਮੁਰਤਜ਼ਾ ਖਾਨ ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਗਵਰਨਰ ਚਲਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਕਬਰ ਦੇ ਰਾਜ ਕਾਲ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਕਾਲ ਪਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਚੇਚਕ, ਹੈਜ਼ਾ, ਪਲੇਗ ਗਿਲਟੀ, ਬੁਖਾਰ ਆਦਿ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਕਾਰਣ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਜਾਨੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂਜੀ ਦੁਆਰਾ ਜਨਤਾ ਦੀ ਬਿਨਾ ਭੇਦਭਾਵ ਕੀਤੀ ਗਈ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਾ-ਭਾਵ ਮੁਰਤਜ਼ਾ ਖਾਨ ਦੇਖ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂਜੀ ਦਾ ਲੋਕਪ੍ਰਿਆ ਹੋਣਾ, ਅਤੇ ਸਾਈ ਮੀਆਂ-ਮੀਰ ਜੀ ਦੀ ਗੁਰੂਜੀ ਨਾਲ ਖਾਸ ਮਿਤਰਤਾ ਵੀ ਉਸ ਤੋਂ ਛੁੱਪੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਗੁਰੂਜੀ ਦਾ ਉਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਰਿਣੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸੋਕਾ ਪੈਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂਜੀ ਨੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਲਗਾਨ ਸਮਰਾਟ ਅਕਬਰ ਤੋਂ ਮਾਫ ਕਰਾਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਲਈ ਉਹ ਵੀ ਗੁਰੂਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਮੁਰਤਜ਼ਾ ਖਾਨ ਜੁੰਡਲੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਹਥੋਂ ਕੋਈ ਭਿਅੰਕਰ ਭੁਲ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਸੀ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪੀਰ ਅਤੇ ਮੁਰਸ਼ਦ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੀ ਜਿਸਦੀ ਸਥਿਤੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਿਸੇ ਬੇਤਾਜ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਅਣਬਣ ਕਰਨ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਅਰਥ ਗਵਰਨਰੀ ਖੋਹਾਣਾ ਸੀ।

ਮੁਰਤਜ਼ਾ ਖਾਨ ਅਜੇ ਇਸ ਦੁਵਿਧਾ ਵਿਚ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦੀਵਾਨ ਚੰਦੂਲਾਲ ਨੇ ਹਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਚੰਦੂਨੇ ਕਿਹਾ ਗੁਰੂਅਰਜਨ ਦੇਵ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿਉ। ਮੈਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਪੁਰਾਣਾ ਹਿਸਾਬ ਚੁਕਾਣਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕੁਛ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਮੇਰੀ ਲੜਕੀ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਆਪਣੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਲਈ ਅਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਦਬਾਅ ਪਾ ਕੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਾਗਾਂ ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਣੇ ਦੀ ਰਕਮ ਇਹ

ਜਾਣ ਕੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾ ਦਿਆਗਾਂ ਕਿ ਲੜਕੀ ਦਾ ਦਹੇਜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਮੁਰਤਜ਼ਾ ਖਾਨ ਇਸ ਗੱਲ ਲਈ ਝਟ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਗੁਰੂਜੀ ਨੂੰ ਚੰਦੂਲਾਲ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਉਧਰ ਚੰਦੂਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਚਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕੋਈ ਖਾਸ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਡਰ ਤੋਂ ਗੁਰੂਅਰਜਨ ਉਸ ਦੀ ਲੜਕੀ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਏਗਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸਫਲਤਾ ਵੀ ਇਸੇ ਵਿਚ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਲੋੜ ਸਮੇਂ ਮੁਰਤਜ਼ਾ ਖਾਨ ਦੇ ਕੰਮ ਆਵੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਸਦਾ ਆਪਣਾ ਮਾਨ ਵੀ ਵਧੇਗਾ ਅਤੇ ਵੱਡਾ ਅਹੁਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂਜੀ ਨੂੰ ਉਹ ਆਪਣੀ ਹਵੇਲੀ ਲੈ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕਈ ਢੰਗਾਂ ਨਾਲ ਗੁਰੂਜੀ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਕਿ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ ਕਾਇਮ ਹੋ ਸਕੇ।

ਇਸ ਤੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਬੋਲਿਆ, ਇਸ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਤਿੰਨਾਂ ਦਾ ਭਲਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਕ੍ਰੋਧ ਤੋਂ ਮੁੱਕਤੀ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਬਰਾਦਰੀ ਵਿਚ ਇਜ਼ਤ ਵਧੇਗੀ। ਪਰ ਗੁਰੂਜੀ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਇਕ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਦ੍ਰਿੜ ਫੈਸਲੇ ਤੇ ਉਹ ਅਡੋਲ ਰਹੇ। ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਅੰਨ ਜਲ ਵੀ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਹੀ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੰਗਤ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੀ ਲੜਕੀ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੇ ਗੁਰੂਨਾਨਕ ਦੇ ਦਰ (ਘਰ) ਨੂੰ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਕੁਟੀਆ ਕਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਚੌਬਾਰੇ ਦਾ ਮਾਲਿਕ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਉੱਤਰ ਤੇ ਉਸਨੇ ਗੁਰੂਦੇਵ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਉਲਟੇ ਸਿੱਧੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ। ਅੰਤ ਵਿਚ ਉਹ ਗੁਰੂਜੀ ਨੂੰ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧਮਕੀ ਦੇਣ ਲੱਗਾ ਪਰ ਗੱਲ ਫਿਰ ਵੀ ਬਣਦੀ ਵਿਖਾਈ ਨਾਂ ਦਿੱਤੀ। ਉਸਨੇ ਤੰਗ ਆਕੇ ਸਖਤ ਗਰਮੀ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂਜੀ ਨੂੰ ਭੁੱਖੇ ਪਿਆਸੇ ਆਪਣੀ ਹਵੇਲੀ ਦੇ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਤ ਨੂੰ ਏਕਾਂਤ ਪਾ ਕੇ, ਚੰਦੂਦੀ ਨੂੰ ਜੋ ਕਿ ਗੁਰੂਘਰ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸੀ,

ਗੁਰੂਜੀ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ਰਬਤ ਲੈ ਕਿ ਆਈ ਅਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਲਗੀ ਕਿ ਗੁਰੂਜੀ ਜਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰੋ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਸੁਹਰੇ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰ ਦੇਣ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਕਿ ਉਹ ਗੁਸਤਾਖੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗੁਰੂਜੀ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਹੌਸਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੁਤਰੀ ਮੈਂ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹਾਂ ਸੰਗਤ ਦੇ ਹੁਕਮ ਕਾਰਣ, ਮੈਂ ਇਹ ਪਾਣੀ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਸਵੇਰੇ ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਚੰਦੂਦੇ ਕੋਲ ਗੁਰੂਜੀ ਦਾ ਹਾਲ ਜਾਨਣ ਆਏ ਤਾਂ ਚੰਦੂਦੇ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਗੁਰੂਜੀ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਗੁਰੂਅਰਜਨ ਨੇ ਉਸਦੀ ਸ਼ਰਤ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਬਸ ਫਿਰ ਕੀ ਸੀ ਸਰਕਾਰੀ ਦੁਸ਼ਟਾ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਚਾਲ ਅਨੁਸਾਰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਚੰਦੂਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿਚ ਲਿਆ ਅਤੇ ਗੁਰੂਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਸ਼ਾਹੀ ਕਿਲੇ ਵਿਚ ਲੈ ਗਏ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ੇਖ ਅਹਿਮਦ ਸਰਹਿੰਦੀ ਨੇ ਪਰਦੇ ਦੀ ਓਟ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਸ਼ਾਹੀ ਕਾਜ਼ੀ ਤੋਂ ਗੁਰੂਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਫਤਵਾ ਜਾਰੀ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਫਤਵੇ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂਅਰਜਨ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਰਕਮ ਜਮ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾ ਸਕਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਇਸਲਾਮ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲਵੇ ਜਾਂ ਮੌਤ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਗੁਰੂਜੀ ਨੇ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ਰੀਰ ਤਾਂ ਨਾਸ਼ਵਾਨ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਕੈਸਾ ਮੋਹ? ਮੌਤ ਦਾ ਡਰ ਕਿਉਂ? ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਨਿਯਮ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਸਨੇ ਮਰਨਾ ਹੈ। ਮਰਨਾ ਜੀਣਾਂ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਦੇ ਹੱਥ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸਲਾਮ ਧਾਰਣ ਕਰਨ ਦਾ ਤਾਂ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਰ ਲਉ। ਇਸ ਤੇ ਕਾਜ਼ੀ ਨੇ ਇਸਲਾਮੀ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ “ਯਾਸਾ” ਦੇ ਕਾਨੂੰਗੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਫਤਵਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ—ਜਿਵੇਂ ਦੂਸਰੇ ਬਾਘੀਆਂ ਨੂੰ ਚਮੜੇ ਦੇ ਖੋਲ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਮੌਤ ਦੇ ਘਾਟ ਉਤਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਠੀਕ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਬਾਘੀ ਨੂੰ ਵੀ ਗਾਂ ਦੇ ਚਮੜਾ ਵਿਚ ਮੜ ਕੇ ਖਤਮ ਦਰ ਦਿਓ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਗਾਂ ਦਾ ਤਾਜ਼ਾ ਉਤਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਚਮੜਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਸ਼ੇਖ ਅਹਿਮਦ ਸਰਹਿੰਦੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਚੀ ਹੋਈ ਚਾਲ ਅਨੁਸਾਰ, ਗੁਰੂਜੀ ਨੂੰ ਕਸ਼ਟ ਦੇ ਕੇ ਇਸਲਾਮ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ। ਗੁਰੂਜੀ ਨੂੰ ਕਿਲੇ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ

ਕੜਕਦੀ ਧੁੱਪ ਵਿਚ ਖੜਾ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਗੁਰੂਜੀ ਰਾਤ ਤੋਂ ਹੀ ਭੁੱਖੇ ਪਿਆਸੇ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਚੰਦੂਦੇ ਘਰ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਅੰਨ ਜਲ ਗ੍ਰਹਿਣ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਕਾਰਣ ਸ਼ਰੀਰ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਆ ਗਈ ਸੀ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਉਹ ਆਤਮ-ਬਲ ਦੇ ਕਾਰਣ ਅਡੇਲ ਖੜੇ ਰਹੇ। ਜਲਾਦ ਵੀ ਗੁਰੂਜੀ ਤੇ ਦਬਾਅ ਪਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, “ਇਸਲਾਮ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਓ; ਕਿਉਂ ਆਪਣਾ ਜੀਵਣ ਵਿਅਰਥ ਗਵਾ ਰਹੇ ਹੋ।” ਪ੍ਰੰਤੂ ਗੁਰੂਜੀ ਨੇ ਇਸ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂਜੀ ਨੂੰ ਡਰਾਉਣਾ ਧਮਕਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ ਆਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਲੋਹ (ਰੋਟੀ ਬਨਾਉਣ ਵਾਲਾ ਵੱਡਾ ਤਵਾ) ਤੇ ਬਿਠਾ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਜੇਠ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਗਰਮੀ ਕਰਕੇ ਅੱਗ ਵਾਂਗ ਤੱਪ ਰਹੀ ਸੀ। ਲੋਹ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਵੀ ਗੁਰੂਜੀ ਅਡੇਲ ਰਹੇ। ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਤਵੇ ਤੇ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਕਿਸੇ ਗਲੀਚੇ ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋਵੇ।

ਗੁਰੂਜੀ ਤੇ ਹੋ ਰਹੇ ਅਤਿਆਚਾਰਾਂ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਜਦੋਂ ਲਾਹੌਰ ਦੀ ਜਨਤਾ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚੀ ਤਾਂ ਸਾਂਈ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਜੀ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਕਿਲੇ ਦੇ ਕੋਲ ਆ ਪਹੁੰਚੇ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਕਿਲੇ ਦੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਸਖਤ ਪਹਿਰਾ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਅੰਦਰ ਜਾਣਾ ਅਸੰਭਵ ਸੀ। ਸਿਰਫ਼ ਸਾਂਈ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਜੀ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਮਿਲੀ। ਕਸ਼ਟ ਸਹਾਰਦੇ ਹੋਏ ਗੁਰੂਜੀ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਸਾਂਈ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਜੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨੀ ਜਤਾਈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਦਿਨ ‘ਸੁਖਮਣੀ ਸਾਹਿਬ’ ਦੇ ਪਾਠ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ‘ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ’ ਦੇ ਅਰਥ ਪੁਛੇ ਸਨ, ਮੈਂ ਅੱਜ ਉਹਨਾਂ, ਪੰਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਸਭ ਕੁਝ ਉਸ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਤੇ ਵੀ ਕੋਈ ਗਿਲਾ ਸ਼ਿਕਵਾ ਨਹੀਂ। ਫਕੀਰਾਂ ਦੀ ਰਮਜ਼ (ਦਿਲ ਦੀ ਗੱਲ) ਫਕੀਰਾਂ ਨੇ ਹੀ ਜਾਣੀ ਸੀ।” ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਂਈ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਜੀ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਲੈ ਕੇ ਵਾਪਿਸ ਆ ਗਏ।

ਗੁਰੂਜੀ ਤੇ ਜਦੋਂ ਇਸ ਸਭ ਦਾ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਜਲਾਦਾਂ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਗੁਰੂਜੀ ਨੂੰ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਅਜੇ ਵੀ ਸਮਾਂ ਹੈ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਸੋਚ ਲਓ ਅਜੇ ਵੀ ਜਾਨ

ਬਖਸ਼ੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸਲਾਮ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਵੋ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਬਚਾ ਲਓ। ਗੁਰੂਜੀ ਨੇ ਚੇਤਾਵਨੀ ਨੂੰ ਫਿਰ ਅਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤੇ ਜਲਾਦਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂਜੀ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਗਰਮ-ਗਰਮ ਰੇਤ ਪਾਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਸਿਰ ਤੇ ਗਰਮ ਰੇਤ ਪੈਣ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂਜੀ ਦੇ ਨੱਕ ਵਿਚੋਂ ਖੂਨ ਵਹਿਣ ਲੱਗਾ ਅਤੇ ਉਹ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਗਏ। ਜਲਾਦਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ‘ਯਾਸਾ’ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂਜੀ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਪਾਣੀ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿਉਂ ਕਿ ‘ਯਾਸਾ’ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਦੰਡ ਦਿੰਦੇ ਸਮੇਂ ਅਪਰਾਧੀ ਦਾ ਖੂਨ ਨਹੀਂ ਵਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਸਿਰ ਤੇ ਪਾਣੀ ਪਾਉਣ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਨਤੀਜਾ ਨਾਂ ਨਿਕਲਿਆ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂਜੀ ਨੂੰ ਉਬਲਦੀ ਦੇਗ ਵਿਚ ਬਿਠਾ ਦਿੱਤਾ।

“ਜਿਉਂ ਜਲ ਮੇਂ ਜਲ ਆਏ ਖਟਾਨਾ ਤਿਉਂ ਜੋਤੀ ਸੰਗ ਜੋਤ ਸਮਾਣਾ” ਦੇ ਮਹਾਂਵਾਕ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂਜੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਸ਼ਰੀਰ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਅਤਿਆਚਾਰੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਹਤਿਆ-ਕਾਂਡ ਨੂੰ ਛਿਪਾਉਣ ਲਈ ਗੁਰੂਜੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਰਾਤ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਰਾਵੀ ਨਦੀ ਵਿਚ ਜਲ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਦੁਰਘਟਨਾ ਨੂੰ ਛਿਪਾਉਣ ਲਈ ਕੋਤਵਾਲ ਨੇ ਦੀਵਾਨ ਚੰਦੂ ਨੂੰ ਤਰੰਤ ਬੁਲਾਵਾ ਭੇਜਿਆ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਲ ਕਰ ਲਿਆ। ਦੀਵਾਨ ਚੰਦੂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਕਿਉਂ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਤੋਂ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਲਿਆ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਅਫਵਾਹ ਫੈਲਾਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗੁਮਰਾਹ ਕਰ ਕੇ ਗੁਰੂਜੀ ਨੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਨਦੀ ਦੇ ਵਿਚ ਵਹਿ ਗਏ ਹਨ ਜਾਂ ਡੁਬ ਗਏ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਵਾਪਿਸ ਨਾਂ ਆਉਣ ਦਾ ਕਾਰਣ ਵੀ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂਜੀ ਨੂੰ ਇਸਲਾਮ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਵਿਚ ਸ਼ੇਖ ਅਹਿਮਦ ਸਰਹਿੰਦੀ ਭਾਵੇਂ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਪਰ ਗੁਰੂਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਤੇ ਉਹ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਸੀ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਇਸ ਸ਼ਹੀਦੀ ਕਾਂਡ ਦਾ ਮੁੱਖ ਜਿੰਮੇ ਵਾਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਉਹ ਕਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰਨ ਲਗਾ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਿਰਦੋਸ਼

ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਕਈ ਉਪਾਅ ਵੀ ਕੀਤੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਾਂਈ ਮੀਆਂ ਜੀ ਦੇ ਉਥੇ ਆ ਜਾਣ ਤੇ ਘਬਰਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਮੁਰਤਜ਼ਾ ਖਾਨ ਅਤੇ ਉਥੋਂ ਦੀ ਜਨਤਾ ਗੁਰੂਜੀ ਤੇ ਅਥਾਹ ਸ਼ਰਧਾ ਭਗਤੀ ਰਖਦੀ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਦਬਾਅ ਦੇ ਕਾਰਣ ਹੀ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੇ ਗੁਰੂਜੀ ਤੇ ਦੰਡ ਲਗਾਇਆ ਸੀ। ਦੰਡ ਨਾ ਭਰਨ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਤਾਂ ਉਹ ਸ਼ਾਂਤ ਸੀ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੀ ਚੁੱਪੀ ਨੂੰਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਅਸਲ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਗੁਰੂਜੀ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਕਾਂਡ ਨੂੰ ਚੰਦੂਦੀ ਘਰੇਲੂ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੇ ਲਈ ਉਸ ਨੇ “ਤੁਜ਼ਾਕਿ ਜਹਾਂਗੀਰੀ” ਨਾਮਕ ਪੁਸਤਕ (ਜੋ ਕਿ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੇ ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਹ ਇਕ ਰੋਜ਼ ਨਾਮਚਾ ਹੀ ਹੈ) ਵਿਚ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਇਬਾਰਤ ਲਿਖਵਾ ਦਿੱਤੀ।” ਗੋਇੰਦਵਾਲ..... ਕਸਟ ਦੇ ਕੇ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ।” ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦਾ ਪੀਰ ਮੁਰਸ਼ਦ ਸ਼ੇਖ ਅਹਿਮਦ ਸਰਹਿੰਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬੇਤਾਜ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਮਝਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਤੁਜ਼ਾਕਿ ਜਹਾਂਗੀਰੀ ਵਿਚ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਨ ਮਰਜੀ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਲਿਖਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸਮਝਦਾ ਸੀ। ਇਬਾਰਤ ਲਿਖਵਾਂਦੇ ਸਮੇਂ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਸਾਵਧਾਨੀ ਵਰਤੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਸਾਬਤ ਕਰ ਸਕੇ ਅਤੇ ਪੂਰਾ ਚਿੱਕੜ ਜਹਾਂਗੀਰ ਤੇ ਸੁੱਟ ਸਕੇ। ਜਹਾਂਗੀਰ ਤਾਂ ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਸ ਚਾਲ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਸੀ। ਉਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣੇ ਵਿਚ ਇਕ ਭਿਅੰਕਰ ਭੁੱਲ ਕਰਵਾਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਨੋਟ - ਮੁਗਲਕਾਲ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਬਾਬਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸਲਾਹਕਾਰ ਉਸ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਵਿਖਿਆਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਚਲੇ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਹ ਲੋਕ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਨਿਕਟਵਰਤੀ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਸਮਝੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਅਕਬਰ ਨਾਮੀ ਵੀ ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਇਆ ਸੀ ਕਿਉਂ ਕਿ ਅਕਬਰ ਅਨਪੜ੍ਹ ਸੀ। ਠੀਕ ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਹ ਪ੍ਰਥਾ ਅੱਗੇ ਵਧੀ।

“ਤੁਜ਼ਾਕਿ ਜਹਾਂਗੀਰ” ਨਾਮਕ ਪੁਸਤਕ ਵੀ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਨੇ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਕਿਉਂ ਕਿ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਸ਼ਬਾਬ ਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਵਿਅਰਥ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਸ਼ੇਖ ਅਹਿਮਦ ਸਰਹਿੰਦੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੀਰੀ ਫਕੀਰੀ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਤੇ ਲਾਭ ਉਠਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਤੋਂ “ਤੁਜ਼ਾਕਿ-ਜਹਾਂਗੀਰੀ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਇਛਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਇਬਾਰਤ ਲਿਖਵਾ ਦਿੱਤੀ।

“ਤੁਜ਼ਾਕਿ ਜਹਾਂਗੀਰੀ ਨਾਮ ਰੋਜਨਾਮਚੇ ਦੀ ਇਬਾਰਤ”

“ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਜੋ ਬਿਆਸ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਤੇ ਸਥਿਤ ਹੈ ਵਿਚ ਪੀਰਾਂ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀ ਵੇਸ਼ਭੁਸ਼ਾ ਵਿਚ (ਗੁਰੂ) ਅਰਜਨ ਨਾਮਕ ਇਕ ਹਿੰਦੂ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਸਿਧੇ ਸਾਧੇ ਹਿੰਦੂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੂਰਖ ਅਤੇ ਅਣਜਾਨ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਜੀਵਣ ਸ਼ੈਲੀ ਦਾ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਬਣਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਵੱਲੀ ਅਤੇ ਪੀਰ ਹੋਣ ਦਾ ਢੋਲ ਬਹੁਤ ਉੱਚੀ ਅਵਾਜ ਵਿਚ ਵਜਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਉਸਨੂੰ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਉਸ ਤੇ ਪੂਰਾ ਭਰੋਸਾ ਅਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਪੀੜੀਆਂ ਤੋਂ ਉਸ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਬਹੁਤ ਗਰਮ ਸੀ। ਬੜੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਮੇਰੇ ਮੰਨ ਵਿਚ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਉਤਪੰਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਝੂਠ ਦੀ ਇਸ ਦੁਕਾਨ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਵਿਚ ਲੈ ਆਂਦਾ ਜਾਵੇ।

ਇਹਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਖੁਸਰੋ ਨੇ ਬਿਆਸ ਨਦੀ ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੇ ਡੇਰੇ ਜਾ ਕੇ ਪੜਾਅ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਅਨਪੜ ਅਤੇ ਮੂਰਖ ਖੁਸਰੋ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਉਸ ਤੋਂ ਸਹਾਇਤਾ ਲੈਣ ਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਅਤੇ ਨਿਸਚਤ ਗਲਾਂ (ਗੁਰੂਜੀ ਨੂੰ) ਸੁਣਾਈਆਂ ਅਤੇ ਕੇਸਰ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਮੱਥੇ ਤੇ ਟਿੱਕਾ ਲਗਾਇਆ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਲੋਕ ਤਿਲਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸ਼ੁਭ ਸ਼ਗਨ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਗਲ ਜਦੋਂ ਮੇਰੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਪਈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਝੂਠ ਨੂੰ ਚੰਗੀ

ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਇਹ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਸ (ਗੁਰੂਜੀ) ਨੂੰ ਹਾਜ਼ਿਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਮੈਂ ਉਸ ਦਾ ਘਰ ਘਾਟ ਅਤੇ ਬੱਚਾ ਮੁਰਤਜ਼ਾ ਖਾਨ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਮਾਲ-ਜਇਦਾਦ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਆਸਤ ਅਤੇ ਯਾਸਾ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸਜਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਦੀਵਾਨ ਚੰਦੂਲਾਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਕਬਰ ਦੇ ਵਿਤ ਮੰਤਰਾਲੇ ਵਿਚ ਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸੀ ਅਤੇ ਲੋਕ ਉਸਨੂੰ ਦੀਵਾਨ ਜੀ ਕਹਿ ਕੇ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਚੰਦੂਲਾਲ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਲਾਹੌਰ ਨਗਰ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਪੱਕੇ ਨਿਵਾਸ ਲਈ ਹਵੇਲੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਪ੍ਰੰਪਰਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਚੰਦੂਨੇ ਆਪਣੀ ਲੜਕੀ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ, ਗੁਰੂਅਰਜਨ ਜੀ ਦੇ ਸਪੁਤੱਰ (ਗੁਰੂਹਰਗੋਬਿੰਦ ਜੀ) ਨਾਲ ਪਰੋਹਿਤ ਦੁਆਰ ਨਿਸ਼ਚਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਉਸਨੇ ਝੂਠੇ ਅਭਿਮਾਨ ਵਿਚ ਇਕ ਪ੍ਰੀਤੀ ਭੋਜਨ ਵਿਚ ਆਕੇ ਗੁਰੂਘਰ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੁਝ ਸ਼ਬਦ ਹਾਸੇ ਦੇ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਕਹੇ- "ਪਰੋਹਿਤ ਜੀ ਆਪਣੇ ਚੁਬਾਰੇ ਦੀ ਇਟ ਮੇਰੀ ਨੂੰ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।" ਉਥੇ ਬੈਠੀ ਸਾਰੀ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਪੂਰਵਕ ਗੁਰੂਜੀ ਨੂੰ ਸੰਦੇਸ਼ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਅਭਿਮਾਨੀ ਚੰਦੂਨੇ ਗੁਰੂਨਾਨਕ ਦੇ ਦਰ (ਘਰ) ਨੂੰ ਛੋਟਾ ਦਸਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪਨੂੰ ਉਹ ਬਹੁਤ ਉੱਚਾ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਬੱਸ ਫਿਰ ਕੀ ਸੀ। ਸੰਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਿਆ ਹੀ ਗੁਰੂਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਆਏ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਠੁਕਰਾ ਦਿੱਤਾ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਚੰਦੂਨੂੰ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਹ ਰਿਸ਼ਤੇ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਸੀ। ਰਿਸ਼ਤਾ ਟੁਟਣ ਤੇ ਉਸਦੇ ਸਵੈ-ਅਭਿਮਾਨ ਨੂੰ ਗਹਿਰੀ ਠੋਕਰ ਲੱਗੀ ਸੀ। ਉਹ ਪਸ਼ਚਾਤਾਪ ਵਿਚ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੇ ਬਹੁਤ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਕਿ ਰਿਸ਼ਤਾ ਦੁਬਾਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਪ੍ਰੰਤੂ ਗੁਰੂਜੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨੇ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨਾਤੇ ਟੁਟਦੇ ਵੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਲੋਕ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਨਾਲ ਨਰਾਜ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਜਾਨੀ-ਦੁਸ਼ਮਣ ਨਹੀਂ ਬਣਦੇ।

ਪੰਨਵਾਦ !

ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਸੁਭ ਚਿੰਤਕ

ਲੇਖਕ-ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ

ਸਮਾਪਤ

निम्नलिखित वेबसाइट में दस गुरुजनों का सम्पूर्ण जीवन वृत्तांत विस्तृत रूप में अवश्य देखें तथा पढ़ें।

www.sikhworld.info
or
www.sikhhistory.in

E-mail : info@sikhworld.info
&
jasbirsikhworldinfo@gmail.com

ਉਪਰੋਕਤ ਵੈਬ ਸਾਈਟ ਵਿੱਚ ਦਸ ਗੁਰੂਸਾਹਿਬਾਨ ਦਾ ਸੰਪੂਰਨ ਜੀਵਨ ਬਿਊਰਾ ਵਿਸਤਾਰ ਸਹਿਤ ਜ਼ਰੂਰ ਦੇਖੋ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹੋ ਜੀ।

-ਇਸ ਵੈਬ ਸਾਈਟ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ

ਇਸ ਵਿਚ ਹੈ ਇਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸਿੱਖ ਸੰਗ੍ਰਹਾਲਯ (Museum)

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਤਾਤਾਂ ਨਾਲ ਸਮਬੰਦਿਤ ਘਟਨਾ ਕਰਮ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤਕ ਕਾਲਪਨਿਕ ਤਸਵੀਰਾਂ ਜੋ ਇਤਿਹਾਸ ਦੁਸ਼ਾਆਉਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੇਠ ਹਨ ਹਿੰਦੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਟਿਪਣੀਆਂ (ਫੁਟਨੋਟ) ਜੋਕਿ ਘਟਨਾਂ ਕਰਮ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਪਰਸੰਗਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਦਿਆਂ ਹਨ।

ਨੋਟ :- ਇਹ ਕਮ ਬੰਚਿਆਂ ਦੀ ਰੁਚੀ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖਦੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਤਾਕਿ ਉਹ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਅਪਣਾ ਇਤਿਹਾਸ ਜਾਣ ਸਕਣ। ਮੈਂਨੂੰ ਉਮਿਦ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਦੇ ਕਿਸ਼ੋਰ ਅਤੇ ਯੁਵਕ ਇਸ ਵਿਧਿ ਤੋਂ ਲਾਭ ਉਠਾਉਣਗੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿਧਿ ਵਿਚ ਅੱਧੀ ਗਲ ਤਸਵੀਰਾਂ ਕਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਅੱਧੀ ਗਲ ਫੁਟ ਨੋਟ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਠਕਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਅਪਣੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਪੜਨ ਲਈ ਇੱਛਾ ਜਾਗਰਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਹੁਣ ਤੁਸੀ ਇਸ ਤੋਂ ਅਗੇ ਸਤਾਰਵੀਂ, ਅਠਾਹਰਵੀਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਵੀਂ ਸੱਦੀ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਫੁਟ ਨੋਟ ਸਹਿਤ ਵੇਖੋਗੇ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਿੱਖ ਮਾਹਾਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਚਿਤਰ ਅਤੇ ਬੁਧੀ ਜੀਵੀਆਂ ਦੇ ਚਿੱਤਰ ਅਤੇ ਟਿਪੜਿਆਂ ਪੜ੍ਹ ਸਕੋਗੇ।

ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਆਪ ਜੀ ਸਿੱਖ ਮਿਅਉਜਿਯਮ ਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਿਲੀਕ ਕਰੋਜੀ।

ਨੋਟ:-

1. ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਇਸ ਨੂੰ ਦੂਬਾਰਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਵਾਣਾ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਮੁਫਤ ਵੰਡ ਸਕਦਾ ਹੈ।
2. ਯਦਿ ਕੋਈ ਇਸੇ ਪੁਨ: ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਵਾਣਾ ਚਾਹੇ ਤੋ ਕਹ ਨਿ:ਸ਼ੁਲਕ ਬਟਕਾ ਸਕਤਾ ਹੈ।

Download free